

3) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

4) Κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Mertens de Wilmars	Koopmans	Galmot
Mackenzie Stuart	Bosco	Everling
		Κακούρης

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Μαρτίου 1984.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος

J. Mertens de Wilmars

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PIETER VERLOREN VAN THEMAAT
ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1983 ¹

*Κύριε πρόεδρε
Κύριοι δικαστές,*

1. Εισαγωγή

1.1. Η προσφυγή

Η Επιτροπή, με την προσφυγή που κατέθεσε στις 10 Ιουνίου 1982 (υπόθεση 169/82) ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρισθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία,

α) γνωστοποιώντας τα σχέδια των νόμων αριθ. 47 της 29ης Μαΐου 1980, αριθ. 49

της 4ης Ιουνίου 1980 και αριθ. 83 της 12ης Αυγούστου 1980, μετά τη θέσπιση των σχετικών νόμων·

6) θεσπίζοντας μέτρα παρέμβασης υπέρ της γεωργίας, δηλαδή τα μέτρα που ορίζουν το άρθρο 10 του προαναφερθέντος νόμου 47 και τα άρθρα 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 15 και 17 του προαναφερθέντος νόμου 83

παρέδω τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της συνθήκης ΕΟΚ, σε συνδυασμό με τους κανονισμούς (ΕΟΚ) αριθ. 2727/75, 337/79, 516/77, 1035/72 και 1360/78.

1 — Μετάφραση από τα ολλανδικά.

Περαιτέρω, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να καταδικαστεί η Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Θα έχετε διαπιστώσει ότι περιγράφοντας με την ανωτέρω διατύπωση το αντικείμενο της προσφυγής της Επιτροπής, προσπάθησα να το κάνω περισσότερο κατανοητό, δεδομένου ότι στην προσφυγή διατυπώνεται με κάπως πιο περίπλοκο τρόπο.

1.2. Όσον αφορά το παραδεκτό του δευτέρου αιτήματος

Ασφαλώς, η προσφυγή πρέπει, όπως γίνεται πάντοτε, να εννοηθεί σε σχέση με την προηγούμενη αιτιολογημένη γνώμη. Έτσι, το κείμενο αυτής της αιτιολογημένης γνώμης αποκτά στην προκειμένη περίπτωση ιδιαίτερη σπουδαιότητα, δεδομένου ότι η ιταλική κυβέρνηση θεμελιώνει την άποψή της, κατά την οποία το δεύτερο αίτημα της Επιτροπής είναι απαράδεκτο λόγω του ότι η ιταλική κυβέρνηση συμμορφώθηκε πλήρως προς αυτή την αιτιολογημένη γνώμη, σε ορισμένα επιχειρήματα τα οποία στηρίζονται σ' αυτήν την αιτιολογημένη γνώμη. Η ιταλική, πάντως, κυβέρνηση δεν βασίζεται στο κείμενο της αιτιολογημένης γνώμης για να θεμελιώσει αυτή την άποψη. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του αιτήματος της προσφυγής, η Επιτροπή διαπιστώνοντας στο ανωτέρω κείμενο παραβίαση της συνθήκης, χρησιμοποιεί τις ίδιες λέξεις με αυτές που χρησιμοποιεί στο δεύτερο μέρος του αιτήματός της στην προσφυγή. Όμως η ιταλική κυβέρνηση συνάγει την άποψή της από μια φράση που αναφέρεται στο μέσο του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 5 της αιτιολογημένης γνώμης και το οποίο είναι διατυπωμένο ως εξής: «Η Επιτροπή παρατηρεί ως προς το θέμα αυτό» (δηλαδή όσον αφορά τη δεσμευση της Ιταλικής Δημοκρατίας να αποφύγει την επαναφορά *ορισμένων* από τα εν λόγω μέτρα) «ότι μόνο η άμεση αναστολή της εφαρμογής των σχετικών διατάξεων μπορεί να εξαφανίσει την παράβαση στο μέλλον». Κατά την ιταλική κυβέρνηση, υπήρξε συμμόρφωση προς το αίτημα αναστολής των σχετικών μέτρων εντός των προθεσμιών που είχαν ταχθεί. Από αυτό συνάγεται ότι,

δυνάμει του άρθρου 169, δεύτερη παράγραφος, της συνθήκης ΕΟΚ, το δεύτερο σκέλος του αιτήματος της Επιτροπής είναι απαράδεκτο.

Για να καταστεί δυνατό να περιοριστεί η συνέχεια της εκθέσεώς μου στα ζητήματα ουσίας, θεωρώ χρήσιμο να εξετάσω, αμέσως τώρα, αυτή την ένσταση απαραδέκτου. Για την απόρριψη αυτής της ένστασης νομίζω ότι αρκεί να διαπιστωθεί ότι το κείμενο της αιτιολογημένης γνώμης είναι διατυπωμένο κατά τρόπο ευρύτερο από τη φράση που προ ολίγου ανέφερα. Θα προσθέσω, πάντως, ότι από την πρώτη παράγραφο της δεύτερης σελίδας του υπομνήματος αντίκρουσης που κατέθεσε η ιταλική κυβέρνηση σε απάντηση της αιτιολογημένης γνώμης (παράρτημα 6 της προσφυγής) προκύπτει ότι η ιταλική κυβέρνηση έχει απόλυτη επίγνωση αυτής της κατάστασης και ζήτησε επομένως από τις περιφερειακές αρχές όχι μόνο να αναστείλουν τα επίδικα μέτρα, αλλά επίσης και να προσαρμόσουν κατά τρόπο ουσιαστικό και χωρίς άλλα παρελκυστικά μέτρα τη γεωργική νομοθεσία της Σικελίας στους κοινοτικούς κανόνες (όπως προκύπτει από την επόμενη παράγραφο του εγγράφου τους, οι αρχές της Σικελίας απάντησαν αρκετά αόριστα, αναλαμβάνοντας απλώς την υποχρέωση να επανεξετάσουν τη νομοθεσία τους, προκειμένου να γίνει η εν λόγω προσαρμογή).

Τέλος, από τα συμφραζόμενα της προαναφερθείσας φράσης προκύπτει ότι η φράση αυτή αποτελούσε απάντηση σε ανακοίνωση της ιταλικής κυβέρνησης, με την οποία η τελευταία ανέλαμβανε την υποχρέωση να παρέμβει στις περιφερειακές αρχές προκειμένου να παρεμποδιστεί η παράταση της επιχορήγησης. Επομένως, είναι προφανές ότι η προαναφερθείσα φράση αφορά μόνο τις συνέπειες των επίδικων διατάξεων στο *άμεσο* μέλλον και όχι τις αναγόμενες στο παρελθόν ούτε εκείνες που θα προκύψουν μετά από μεγαλύτερη προθεσμία, δεδομένου ότι μια τέτοια προθεσμία είναι αναγκαία για την κατάργηση αυτών των διατάξεων. Πρέπει, επομένως, να απορριφθεί η ένσταση του απαραδέκτου για το δεύτερο μέρος του αιτήματος.

1.3. Το σύστημα του ελέγχου των εθνικών ενισχύσεων στους οικείους γεωργικούς τομείς

Για να κατανοηθεί καλώς το περιεχόμενο της προσφυγής, έχει σημασία, καταρχάς, να διαπιστωθεί ότι η υποχρέωση γνωστοποίησης των ελίδικων ενισχύσεων σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 3, της συνθήκης ΕΟΚ, βασίζεται, επί του παρόντος, στο άρθρο 42 της συνθήκης, θεωρούμενο σε σχέση με τα άρθρα 22 του κανονισμού 2727/75 (σιτηρά), 59 του κανονισμού 337/79 (αμπελοοινικά προϊόντα), 17 του κανονισμού 516/77 (προϊόντα μεταποιημένα με δάση οπωροκηπευτικά) και 31 του κανονισμού 1035/72 (οπωροκηπευτικά).

Πριν την έναρξη ισχύος των οργανώσεων της αγοράς σ' αυτούς τους τομείς, η ανωτέρω υποχρέωση γνωστοποίησης στηριζόταν στον κανονισμό 26 της 4ης Απριλίου 1962 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/001, σ. 35), ο οποίος όμως απέδλεπε αποκλειστικά στο να έχει η Επιτροπή τη δυνατότητα, κηρύσσοντας εφαρμοστέο το άρθρο 93, πρώτη και τρίτη παράγραφος, «συντάξεως πίνακος με τις υφιστάμενες, τις νέες και τις σχεδιαζόμενες ενισχύσεις, υποβολής κατάλληλων παρατηρήσεων στα κράτη μέλη και προτάσεως των αναγκαίων μέτρων» (τελευταία αιτιολογική σκέψη). Την εποχή εκείνη, η Επιτροπή δεν μπορούσε, ακόμα, να λαμβάνει μέτρα βάσει των άρθρων 92 και 93, παράγραφος 2. Πράγματι, ο κανονισμός 26 του 1962 δεν όριζε ακόμη ότι οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται στο γεωργικό τομέα.

Μετά τη θέσπιση των προαναφερθέντων κανονισμών, των σχετικών με την οργάνωση των αγορών (και του κανονισμού 1360/78, ο οποίος αφορά τις ομάδες παραγωγών και τον οποίο δεν έχω ακόμα αναφέρει), το σύστημα ελέγχου των ενισχύ-

σεων στους οικείους τομείς έγινε περισσότερο πολύπλοκο. Οι προαναφερθείσες διατάξεις, οι οποίες ορίζουν ότι τα άρθρα 92 έως 94 εφαρμόζονται στην παραγωγή και την εμπορία των οικείων προϊόντων, ορίζουν ιδίως, επίσης ότι αυτό ισχύει μόνο σε περίπτωση που δεν υφίστανται αντίθετες διατάξεις (στην προκειμένη περίπτωση περισσότερο αυστηρές), οι οποίες να προβλέπονται από τους οικείους κανονισμούς. Το δεύτερο σκέλος του αιτήματός της Επιτροπής στηρίζεται σ' αυτές τις αυστηρότερες διατάξεις, προς τις οποίες οι επίδικες διατάξεις της νομοθεσίας της Σικελίας κρίνονται αντίθετες. Σε μια τέτοια περίπτωση, αντί της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφοι 1 και 2, πρέπει να εφαρμοστεί η διαδικασία του άρθρου 169. Μολονότι διάφορα χωρία της προσφυγής (σελ. 4, τρίτη φράση, τελευταίο εδάφιο· σελ. 6, πέμπτη φράση, τελευταίο εδάφιο και σελ. 10, τελευταία φράση, πρώτο εδάφιο) οδηγούν στο συλλογισμό ότι, κατά την προσφυγή, η παραβίαση του κοινοτικού δικαίου οφείλεται στο γεγονός ότι τα κράτη μέλη είναι *αναρμόδια* να θεσπίζουν μέτρα συμπληρωματικά των κανονισμών, η Επιτροπή, απαντώντας σε ερώτημα που της έθεσα κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, ισχυρίστηκε το αντίθετο. Κατά την άποψή της, η παραβίαση του κοινοτικού δικαίου έγκειται αποκλειστικά στο επίπεδο του ουσιαστικού δικαίου. Έχετε δεχθεί αυτή την άποψη, ιδίως στην υπόθεση 72/79 (Επιτροπή κατά Ιταλίας, Jurispr. 1980, σ. 1411). Ο γενικός εισαγγελέας Mayras, στις προτάσεις που ανέπτυξε στην εν λόγω υπόθεση, εξήγησε λεπτομερώς τους νομικούς προβληματισμούς που θέτει αυτό το ζήτημα και, επ' αυτού, ανέλυσε επίσης τη νομολογία σας όσον αφορά ορισμένα συναφή προβλήματα σχετικά με τη χάραξη των ορίων μεταξύ του άρθρου 92 και των άλλων διατάξεων της συνθήκης. Όσον αφορά την ίδια την απόφαση, θεωρώ χρήσιμο να υπογραμμίσω, αμέσως, ότι σύμφωνα με τη διατύπωση που χρησιμοποιήθηκε για να δηλωθεί ότι έχουν εφαρμογή τα άρθρα 92 έως 94 και η οποία στην περίπτωση αυτή ήταν όμοια — το Δικαστήριο έκρινε τις σχετικές ενισχύσεις για

τις οποίες επρόκειτο ενόψει ορισμένων συγκεκριμένων αντίθετων διατάξεων του εφαρμοστέου κανονισμού.

1.4. Σύνοψη της εκθέσεως

Τώρα, θα ασχοληθώ διαδοχικά με την υποτιθέμενη παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της συνθήκης, του κανονισμού 2727/79, του κανονισμού 337/79, του κανονισμού 516/77 και των κανονισμών 1035/72 και 1360/78. Στο τέλος, και αφού κάνω μερικές τελικές παρατηρήσεις, θα συνοψίσω τις προτάσεις μου.

2. Η υποτιθέμενη παράβαση της υποχρέωσης γνωστοποίησης

Η ιταλική κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι η γνωστοποίηση των επίδικων περιφερειακών νόμων 47, 49 και 83 έγινε καθυστερημένα. Ήδη, με την απόφασή σας στην υπόθεση 70/72 (Επιτροπή κατά Γερμανίας, Jurispr. 1973, σ. 813 και επ.) έχετε διαλύσει κάθε αμφιβολία ως προς το αν η παράταση της διάρκειας ισχύος μιας ενίσχυσης μπορεί, επίσης, να θεωρηθεί ως τροποποίηση αυτής της ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 3, πρώτη φράση. Περαιτέρω, με την απόφασή σας στις υποθέσεις 120 έως 122 και 141/73 (Lorenz, Jurispr. 1973, σ. 1481, τέταρτη σκέψη) αναγνωρίσατε ότι «ο επιδιωκόμενος με την παράγραφο 3 του άρθρου 93 στόχος ο οποίος συνίσταται στην πρόληψη της θέσπισης ενισχύσεων αντίθετων προς τη συνθήκη, συνεπάγεται ότι η απαγόρευση αυτή (δηλαδή η απαγόρευση που επιβάλλει η παράγραφος 3, τρίτη φράση του άρθρου 93) παράγει ήδη τα αποτελέσματά της σ' όλη τη διάρκεια της προκαταρκτικής φάσης». Συνεπώς, δυνάμει των προαναφερθεισών διατάξεων των κανονισμών που αφορούν τη γεωργία και οι οποίες εφαρμόζονται στην προκειμένη περίπτωση, οι επίδικες περιφερειακές ενισχύσεις δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν εξ αρχής, πριν τις

εγκρίνει η Επιτροπή ρητά ή σιωπηρά, εντός μιας εύλογης προθεσμίας, μετά την καθυστερημένη γνωστοποίηση. Κατά συνέπεια, έχει επίσης αποδειχθεί ότι η αναβολή της εφαρμογής, η οποία έγινε μετά την αιτιολογημένη γνώμη δεν έθεσε τέλος σ' αυτή την παραβίαση της συνθήκης.

3. Η υποτιθέμενη παραβίαση του κανονισμού 2727/75 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/013, σ. 158)

Το άρθρο 10 του νόμου 47 της 27ης Μαΐου 1980 της περιφέρειας της Σικελίας, προβλέπει την παράταση και, επίσης, εν μέρει, την αύξηση των ενισχύσεων, οι οποίες έχουν θεσπιστεί με τον περιφερειακό νόμο 22 της 18ης Ιουλίου 1974 για την παραγωγή σκληρού σίτου. Ποσό ύψους 4 500 εκατομμυρίων λιρεττών διατέθηκε γι' αυτή την ενίσχυση κατά το οικονομικό έτος 1980.

Το άρθρο 2 του κανονισμού 2727/75 προβλέπει τον καθορισμό ελάχιστων εγγυημένων τιμών για το σκληρό σίτο. Τα άρθρα 9, παράγραφος 1, και 10 του ίδιου κανονισμού προβλέπουν, επιπλέον, τη χορήγηση ενισχύσεων για το υφιστάμενο στο τέλος της περιόδου εμπορίας απόθεμα καθώς και την παραγωγή του σκληρού σίτου, αντίστοιχα. Είναι προφανές ότι η χορήγηση εθνικών ενισχύσεων ή, όπως στην προκειμένη περίπτωση, συμπληρωματικών περιφερειακών ενισχύσεων, νοθεύει τη λειτουργία του κοινού συστήματος των συνθηκών της αγοράς, που είχε κατ' αυτό τον τρόπο θεσπιστεί και, επομένως, είναι ασυμπίδαστη με αυτό. Στο σημείο αυτό υφίσταται στενός παραλληλισμός με τις παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου που είχε προσαφθεί στην Ιταλία στην προαναφερθείσα υπόθεση 72/79. Συνεπώς, η παράβαση των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 5 της συνθήκης και του κανονισμού 2727/75, που η Επιτροπή θεωρεί ότι έχει διαπραχθεί σ' αυτήν την περίπτωση, πρέπει να θεωρηθεί ως αποδεδειγμένη. Το γεγονός το οποίο η ιταλική κυβέρνηση επικαλέστηκε στην αντί-

κρουσή της, ότι δηλαδή στην περίπτωση αυτή πρόκειται απλώς για τη συνέχιση μιας ενίσχυσης που έχει ήδη χορηγηθεί και εναντίον της οποίας η Επιτροπή δεν είχε διατυπώσει καμιά αντίρρηση στο παρελθόν, δεν μπορεί να αλλάξει σε τίποτα την κατάσταση. Πάντως, δεδομένου ότι αυτός ο ισχυρισμός είναι γενικότερης φύσεως, θα επανέλθω σ' αυτόν και στο τέλος των προτάσεών μου.

4. Οι υποτιθέμενες παραβιάσεις του κανονισμού 337/79 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/024, σ. 112)

Τα άρθρα 2 και 3 του νόμου 83 της περιφέρειας της Σικελίας προβλέπουν τη χορήγηση ενισχύσεων για τα επιτραπέζια σταφύλια που παραδίδονται στους συνεταιρισμούς οινοποίησης. Οι ενισχύσεις αυτές καταβάλλονται, όπως το αναγνωρίζει η ιταλική κυβέρνηση, για την παραγωγή και την απόσταξη επιτραπέζιων οίνων. Στον προϋπολογισμό του 1980 έχει διατεθεί ποσό 1 000 εκατομμυρίων λιρεττών γι' αυτόν το σκοπό.

Από την πρώτη παράγραφο της σελίδας 2 των αιτιολογικών σκέψεων του κανονισμού 337/79 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/024, σ. 112) προκύπτει, όπως το επιβεβαιώνει το άρθρο του 6, παράγραφος 2, ότι ο εν λόγω κανονισμός αποβλέπει, μεταξύ άλλων, στο να αποκλειστεί κάθε μέτρο παρέμβασης για τους επιτραπέζιους οίνους, εκτός από τα μέτρα που αναφέρονται σ' αυτή την παράγραφο και ρυθμίζονται από τον ίδιο τον κανονισμό. Επίσης, από την τελευταία αιτιολογική σκέψη αυτής της σελίδας, καθώς και από τις αιτιολογικές σκέψεις της σελίδας 3, προκύπτει ότι ο κανονισμός αυτός αποσκοπεί στον περιορισμό της παραγωγής επιτραπέζιων οίνων και των ποικιλιών αμπέλων που προορίζονται για την παρασκευή αυτών των οίνων. Τα άρθρα 2 έως 4 του ίδιου κανονισμού ρυθμίζουν το καθεστώς τιμών των επιτραπέζιων οίνων, τα άρθρα 7 έως 10 το καθεστώς των κοινοτικών ενισχύσεων, τα άρθρα 11 έως

15 τα συμπληρωματικά μέτρα παρέμβασης σε περίπτωση που διαπιστωθεί υπερπαραγωγή, ιδίως δε καθεστώς παρέμβασης για την παραγωγή της απόσταξης των επιτραπέζιων οίνων, το οποίο πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι πλήρες και ότι υπόκειται σε ορισμένες αυστηρές προϋποθέσεις. Οι τίτλοι ΙΙΙ και ΙV του ίδιου κανονισμού αποβλέπουν επίσης εμφανώς στον περιορισμό της παραγωγής και της πώλησης επιτραπέζιων σταφυλιών και οίνων. Σχετικά με αυτό το ζήτημα η Επιτροπή, στην προσφυγή της, παραπέμπει ιδίως στο άρθρο 41 του εν λόγω κανονισμού.

Τα άρθρα 2 και 3 του περιφερειακού νόμου 83, με το να προάγουν την παραγωγή και την απόσταξη επιτραπέζιων οίνων, έρχονται σε προφανή αντίθεση με το σκοπό των σχετικών διατάξεων του κανονισμού 337/79, που μόλις προηγουμένως ανέφερα συνοπτικά. Οι διατάξεις αυτές, εξεταζόμενες στο σύνολό τους, αποβλέπουν προφανώς στην εγκαθίδρυση μιας πλήρους οργάνωσης της αγοράς στους τομείς που ρυθμίζουν τα άρθρα 2 και 3 του νόμου της περιφέρειας της Σικελίας με τους οποίους τα άρθρα που αναφέρθηκαν τελευταία δεν συμβιβάζονται. Επομένως, τα επίδικα άρθρα του περιφερειακού νόμου 83 συνιστούν παράβαση του άρθρου 5, τελευταία φράση, της συνθήκης ΕΟΚ, θεωρούμενου σε σχέση με τον εν λόγω κανονισμό. Θα παρατηρήσω, πάντως, ότι ο παραλληλισμός με την υπόθεση 72/79 δεν είναι πια εξίσου στενός στην προκείμενη περίπτωση.

5. Η υποτιθέμενη παράβαση των κανονισμών 1035/72 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/007, σ. 250) και 516/77 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/017, σ. 226) όπως τροποποιήθηκαν με τον κανονισμό 1152/78 (ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/021, σ. 94)

Τα άρθρα 8 και 9 του νόμου 83 της Σικελίας προβλέπουν τη χορήγηση ενισχύσεων στους τοματοπαραγωγούς που έχουν προσχωρήσει στους παραγωγικούς συνεταιρισμούς που αναφέρονται σ' αυτά τα αρ-

θρα και στους ίδιους τους παραγωγικούς συνεταιρισμούς αντίστοιχα. Οι ενισχύσεις αυτές αποδίδονται στην προαγωγή της μεταποίησης των τοματών από τις διομηχανίες κονσερβοποιίας. Για το σκοπό αυτό έχει εγγραφεί στον προϋπολογισμό συνολικό ποσό 850 εκατομμυρίων λιρεττών. Τα άρθρα 10 και 11 του ίδιου νόμου προβλέπουν τη χορήγηση δανείων, με επιτόκιο μειωμένο κατά 4%, στις διομηχανίες κονσερβοποιίας για την προαγωγή της μεταποίησης των τοματών. Για το σκοπό αυτό έχει εγγραφεί στον προϋπολογισμό ποσό 2 000 εκατομμυρίων λιρεττών. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της ιταλικής κυβέρνησης, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι ανωτέρω διευκολύνσεις πρέπει, επίσης, να θεωρηθούν ως ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92 της συνθήκης ΕΟΚ. Όπως συνάγεται από τη νομολογία σας (δλέπε τις υποθέσεις 6 και 11/69, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Jurispr. σ. 523), αρκεί γι' αυτό, να έχει οριστεί επιτόκιο χαμηλότερο από αυτό που ισχύει γενικά στην Ιταλία. Και στην προκειμένη περίπτωση, το επιτόκιο που έχει οριστεί είναι επίσης χαμηλότερο από αυτό που ισχύει γενικά στα άλλα κράτη μέλη. Τέλος, το γεγονός ότι οι παροχές αυτές αποτελούν ενισχύσεις επιβεβαιώνεται και από τα ποσά που εγγράφονται στον προϋπολογισμό γι' αυτές. Το άρθρο 12 του νόμου προβλέπει έντοκες ενισχύσεις στους παραγωγούς εσπεριδοειδών, μέλη συνεταιρισμών' τα άρθρα 15 και 17 διαθέτουν 5 250 εκατομμύρια λιρέττες για τις διαρθρωτικές δελτιώσεις στην παραγωγή αμυγδάλων, φουντουκιών και φυστικιών.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι όλες οι ενισχύσεις που εξετάζονται εδώ και οι οποίες προβλέπονται από το νόμο 83 είναι αντίθετες προς τον κανονισμό 516/77 καθώς επίσης (στην περίπτωση των εσπεριδοειδών) και προς τον κανονισμό 1035/72. Όπως συνάγεται από την προτελευταία παράγραφο της σελίδας 7 της προσφυγής της, έχει ειδικότερα υπόψη της, όσον αφορά την περίπτωση των τοματών, τα άρθρα 3α και 3β του κανονισμού που αναφέρθηκε πρώτα, τα οποία προστέθηκαν με τον κανονισμό 1152/78. Τα άρθρα αυτά θεσπίζουν κοινο-

τικές ενισχύσεις στην παραγωγή, μεταξύ άλλων δε και για τη μεταποίηση των τοματών. Όσον αφορά τα άρθρα 8 και 9 του νόμου της Σικελίας, η ιταλική κυβέρνηση, στην ανταπάντησή της, αναγνωρίζει επίσης ότι οι ενισχύσεις στην παραγωγή έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα. Επομένως, παρουσιάζεται και πάλι ένας σχεδόν απόλυτος παραλληλισμός με την υπόθεση 72/79.

Εντούτοις, κατά την άποψη της ιταλικής κυβέρνησης, τα άρθρα 10, 11, 12, 15 και 17 επιδιώκουν άλλους στόχους.

Θεωρώ, όσον αφορά τα άρθρα 10 και 11, ότι αυτός ο ισχυρισμός αντίκρουσης είναι αβάσιμος. Εφόσον οι ενισχύσεις που προβλέπονται από αυτά τα άρθρα προορίζονται για την προαγωγή της μεταποίησης των τοματών με τη χορήγηση εντόκων ενισχύσεων, όπως έχω ήδη προαναφέρει, έπεται ότι είναι, και αυτές επίσης, παρόμοιες με τις ενισχύσεις στην παραγωγή που προβλέπονται από τον κανονισμό 516/77. Από το άρθρο 3α προκύπτει σαφώς ότι αυτή η κοινοτική ενίσχυση αφορά και τη μεταποίηση τοματών από τις διομηχανίες κονσερβοποιίας. Κάθε συμπληρωματική εθνική ενίσχυση, η οποία προορίζεται για την προαγωγή της μεταποίησης τοματών πρέπει να θεωρείται ως αντίθετη προς αυτό το άρθρο.

Κατά την ιταλική κυβέρνηση, το άρθρο 12 του επίδικου νόμου, πρέπει να θεωρηθεί ως ενίσχυση η οποία προορίζεται για την προαγωγή των ομάδων παραγωγών και θα την εξετάσω κάτω από αυτό το πρίσμα. Η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς για ποιο λόγο και αυτή επίσης η ενίσχυση είναι αντίθετη προς την οργάνωση της αγοράς στον τομέα των οπωροκηπευτικών.

Η σχετική της επιχειρηματολογία στο σύνολό της απομακρύνεται κατά πολύ από το άρθρο 31 του κανονισμού 1035/72, που

όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής των άρθρων 92 και 93 διατηρεί μια επιφυλάξη μόνο για τις αντίθετες *διατάξεις* του κανονισμού. Αντίθετα προς την υπόθεση 72/79 και αντίθετα προς τις παραβάσεις που εξέτασα προηγουμένως και οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο των τωρινών αιτιάσεων, η Επιτροπή δεν προσδιόρισε *τις διατάξεις* του κανονισμού, ο οποίος ισχύει στην προκειμένη περίπτωση, με τις οποίες οι επίδικες ενισχύσεις είναι ασυνδίδακτες.

Όσον αφορά τα άρθρα 15 και 17, η ιταλική κυβέρνηση ισχυρίστηκε στην ανταπάντησή της και κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, ότι στην περίπτωση αυτή επρόκειτο για συντηρητικά μέτρα, τα οποία είχαν ληφθεί για οικολογικούς λόγους υπέρ καλλιιεργειών που απειλούνταν με εξαφάνιση. Όπως ήδη παρατήρησα από το κείμενο των άρθρων που προαναφέρθηκαν φαίνεται να προκύπτει ότι στην περίπτωση αυτή πρόκειται για μέτρα διαρθρωτικής φύσεως και όχι για μέτρα οργανώσεως της αγοράς. Στην πραγματικότητα, η Επιτροπή δεν απέρριψε αυτό τον ισχυρισμό αντίκρουσης. Δεν ισχυρίστηκε καν ότι τα επίδικα φυστίκια και φουντούκια ενισχύονται επίσης πράγματι από την Κοινότητα, μολονότι αντίθετα με τις απόψεις της ιταλικής κυβέρνησης τα προϊόντα αυτά υπάγονται στην οργάνωση της αγοράς στον τομέα των οπωροκηπευτικών (κανονισμός 1035/72, ΕΕ, ειδ. έκδ., 03/007, σ. 250), (βλέπε το πρώτο άρθρο αυτού του κανονισμού σε συνδυασμό με την κλάση 08.05 του κοινού δασμολογίου). Η Επιτροπή όμως, δεν προσδιόρισε καθόλου κατά τι αυτές οι ενισχύσεις είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του προαναφερθέντος κοινοτικού κανονισμού οι οποίες αντίθετα προς τον κανονισμό 516/77, δεν προβλέπουν κοινοτικό καθεστώς ενισχύσεων στην παραγωγή.

Κατά συνέπεια, από τα προηγούμενα συνάγεται ότι δεν έχει αποδειχθεί πώς τα άρθρα 15 και 17 του προαναφερθέντος νόμου παραβιάζουν τον κανονισμό 1035/72 στην περίπτωση που μας απασχολεί.

6. Η υποτιθέμενη παράβαση των διατάξεων των κανονισμών 1035/72 και 1360/78 όσον αφορά τις ομάδες παραγωγών

Από την πιο πάνω επιχειρηματολογία μου συνάγεται, όσον αφορά το άρθρο 12 του νόμου 83 της Σικελίας, ότι αρκεί ακόμα να εξεταστεί αν αυτή η διάταξη είναι αντίθετη προς την κοινοτική ρύθμιση σχετικά με τις οργανώσεις παραγωγών. Ως προς το ζήτημα αυτό, μόνο το άρθρο 14 του κανονισμού 1035/72 έχει σημασία. Επιτρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις και με κάποιες επιφυλάξεις, την παροχή εθνικών ενισχύσεων στις οργανώσεις παραγωγών. Η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι αυτοί οι όροι και επιφυλάξεις δεν έχουν τηρηθεί στην προκειμένη περίπτωση. Κατά συνέπεια, ούτε όσον αφορά το άρθρο 12 του νόμου 83 έχει αποδειχθεί παραβίαση του κοινοτικού δικαίου.

7. Τελικές παρατηρήσεις και συμπέρασμα

7.1. Τελικές παρατηρήσεις

Φθάνοντας στο τέλος των προτάσεών μου, θα κάνω, καταρχάς, ορισμένες ακόμη συμπληρωματικές παρατηρήσεις σχετικά με τις διαδικαστικές πλευρές αυτής της υπόθεσης.

Πρέπει, πρώτα απ' όλα, να θεωρηθεί λυπηρό που η Επιτροπή αιτιολόγησε τα αιτήματα της προσφυγής της, τουλάχιστον ορισμένα τους μέρη, με τρόπο πάρα πολύ συνοπτικό και, όσον αφορά τις περιπτώσεις που περιέγραφα προηγουμένως, χωρίς καν να υποδείξει με τρόπο αρκετά σαφή τις διατάξεις των κανονισμών που θεωρεί ότι έχουν παραβιαστεί. Δεν προσκόμισε επίσης

τα κείμενα των επίμαχων νόμων της Σικελίας τα οποία είναι απαραίτητα για την ορθή κατανόηση της υπόθεσης. Όταν η Επιτροπή κρίνει ότι μια υποτιθέμενη παράβαση του κοινοτικού δικαίου είναι αρκετά σημαντική ώστε να την υποβάλει στην κρίση του Δικαστηρίου, δυνάμει του άρθρου 169, αποτελεί δικό της κυρίως καθήκον και όχι του Δικαστηρίου, η μέριμνα για την ορθή διερεύνηση της υπόθεσης. Το Δικαστήριο δεν έλαβε γνώση των κειμένων που προανέφερα, τουλάχιστον των κυριότερων από αυτά, παρά μόνο από τα παραρτήματα στο υπόμνημα αντίκρουσης της ιταλικής κυβέρνησης. Αν και αληθεύει ότι τα κείμενα της προσφυγής και της προηγούμενης αιτιολογημένης γνώμης ήταν αρκετά σαφή, ώστε να επιτρέψουν στην ιταλική κυβέρνηση να εξασφαλίσει την άμυνά της, θα έχετε αντιληφθεί, βάσει της ανωτέρω εκθέσεώς μου, ότι η επιχειρηματολογία της Επιτροπής δεν μου φαίνεται αρκετά ακριβής σε ορισμένα σημεία ώστε να μπορέσω να συμπεράνω αν όλα τα στοιχεία της σικελικής νομοθεσίας που αναφέρονται στην προσφυγή παραδιάζουν τη συνθήκη. Δεν είναι δυνατό να συμπεριλαμβάνεται στα καθήκοντά σας η αυτεπάγγελτη έρευνα και ερμηνεία των σχετικών διατάξεων των κανονισμών επί των οποίων η Επιτροπή δεν εξέδωσε με σαφήνεια τις απόψεις της, με αποτέλεσμα το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να μην μπορεί να αναπτύξει την ενδεχομένως διαφορετική του άποψη. Κατά τη γνώμη μου, αυτές οι παραλείψεις πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον καταλογισμό των δικαστικών εξόδων.

Όσον αφορά την καλή διεξαγωγή της διαδικασίας, πρέπει επίσης να θεωρηθεί λυπηρό το γεγονός ότι η ιταλική κυβέρνηση επέμεινε τόσο πολύ στην άποψή της, σύμφωνα με την οποία το δεύτερο μέρος των αιτημάτων της προσφυγής δεν μπορούσε να γίνει δεκτό, ώστε δεν προέβαλε τα επιχειρήματα αντίκρουσης επί της ουσίας παρά μόνο στην ανταπάντησή της και κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, μάλιστα δε κατά τρόπο αρκετά συ-

νοπτικό. Προφανώς αυτή πρέπει να φέρει και τους κινδύνους μιας τόσο συνοπτικής άμυνας, κατά το μέτρο που η Επιτροπή προέβαλε αρκετά επιχειρήματα ώστε να προκύψει — ύστερα από εκτίμηση αυτών των επιχειρημάτων ενόψει των κειμένων των σχετικών κανονισμών — παράβαση των ανωτέρω κειμένων από τις ενισχύσεις προς τη Σικελία στους κύριους τομείς της επίδικης παρέμβασης (σκληρός σίτος, οίνοι επιτραπέζιοι και αμπέλου καθώς επίσης και τομάτες).

Το επιχείρημα της ιταλικής κυβέρνησης κατά το οποίο οι επίδικες ενισχύσεις δεν αποτέλεσαν στο παρελθόν, κατά το χρόνο της θέσπισής τους, αντικείμενο καμιάς σημαντικής αιτίας εκ μέρους της Επιτροπής, δεν μου φαίνεται βάσιμο όπως είχα ήδη την ευκαιρία να παρατηρήσω. Μπορεί δέβαια να θεωρηθεί ότι η υπερπαραγωγή ορισμένων γεωργικών προϊόντων, καθώς επίσης και η ανάγκη ενίσχυσης της κοινοτικής πειθαρχίας, τόσο όσον αφορά αυτή την πλεονασματική παραγωγή όσο και άλλα γεωργικά προϊόντα, δικαιολογούν αυστηρότερο έλεγχο της τήρησης των κοινών οργανώσεων της αγοράς — που και οι ίδιες έχουν γίνει συχνά πιο αυστηρές. Η επανειλημμένη, λόγω των κοινών οργανώσεων της αγοράς, δυνατότητα άμεσης εξέτασης των εθνικών ενισχύσεων ενόψει αρκετών σαφών σχετικών διατάξεων, αξίζει να υποστηριχθεί. Το γεγονός αυτό επιτρέπει να περιοριστεί η έκταση του προβλήματος που θέτει ο μεγάλος αριθμός των μέτρων που πρέπει να ελεγχθούν, όπως φάνηκε κατά την εξέταση, σύμφωνα με την πολύπλοκη διαδικασία του άρθρου 93, των ενισχύσεων προς τη γεωργία. Θα πρέπει, όμως, κατά το μέτρο που οι διατάξεις των επίμαχων κανονισμών δεν είναι αρκετά σαφείς ως προς το ζήτημα αυτό, να ισχύει και πάλι η διαδικασία του ίδιου του άρθρου 93, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των κανονισμών.

Ο τρόπος που η Επιτροπή αντιμετωπίζει αυτό το ζήτημα στην παρούσα διαδικασία έχει ως αποτέλεσμα να αφαιρείται κάθε συγκεκριμένη σημασία από αυτή την αναγνώριση εφαρμογής των άρθρων 92 έως 94 της συνθήκης στους κανονισμούς για τους οποίους πρόκειται. Παρόμοια ερμηνεία δεν φαίνεται να είναι σύμφωνη ούτε με το κείμενο και το σκοπό των οικείων διατάξεων ούτε με την απόφασή σας στην υπόθεση 72/79.

Το επιχείρημα της ιταλικής κυβέρνησης, κατά το οποίο ορισμένες ενισχύσεις που έχουν θεσπιστεί για τα σταφύλια, τους οίνους και τις τομάτες μπορούν, επίσης, να θεωρηθούν ως ενισχύσεις που χορηγούνται στις ενώσεις παραγωγών, δεν αλλάζει σε τίποτα τη διαπίστωση ότι αυτές οι ενισχύσεις, λόγω του τρόπου χορήγησής τους, έχουν κυρίως ως αντικείμενο και αποτέλεσμα την οργάνωση της αγοράς. Συνεπώς, θα πρέπει να εκτιμώνται, καταρχάς, ενόψει των κοινών οργανώσεων της αγοράς.

7.2. Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας καταλήγω στο συμπέρασμα:

1. ότι η Ιταλική Δημοκρατία, γνωστοποιώντας τα σχέδια των νόμων αριθ. 47 της 27ης Μαΐου 1980, αριθ. 49 της 4ης Ιουνίου 1980 και αριθ. 83 της 12ης Αυγούστου 1980 της περιφέρειας της Σικελίας μετά την ψήφιση των σχετικών νόμων, παρέδωξε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 93, παράγραφος 3, της συνθήκης ΕΟΚ·
2. ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τα μέτρα παρέμβασης στη γεωργία, τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 10 του προαναφερθέντος νόμου 47 και στα άρθρα 2, 3, 8, 9, 10 και 11 του προαναφερθέντος νόμου 83, παρέδωξε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της συνθήκης ΕΟΚ, σε συνδυασμό με τους κανονισμούς (ΕΟΚ) αριθ. 2727/75, 337/79 και 516/77·
3. ότι η προσφυγή της Επιτροπής, καθόσον αφορά τις άλλες υποτιθέμενες παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου, πρέπει να απορριφθεί·
4. ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 69, παράγραφος 3, του κανονισμού διαδικασίας, καθένας από τους διαδίκους πρέπει να καταδικαστεί να φέρει τα δικαστικά του έξοδα.